

N:o 59.

Ank. till Riksd. Kansli den 20 April 1875, kl. 12 midd.

Memorial, i anledning af erhållen återremiss af Stats-Utskottets utlåtande N:o 34 angående väckt förslag att i skrifvelse till Kongl. Maj:t anhålla om ändring af Kongl. kungörelserna den 17 Juli 1847 och den 7 Augusti 1863 rörande sättet för utarrendering af kronans fastigheter.

(I. A.)

I berörda utlåtande hade Utskottet hemställt, att Riksdagen måtte i skrifvelse till Kongl. Maj:t anhålla om meddelande af sådana förändrade föreskrifter rörande sättet för utarrendering af kronans egendomar, att

1:o all optionsrätt till dessa egendomar må, så snart sådant lagligen ske kan, upphöra;

2:o all sådan utarrendering bör försiggå å öppen auktion till den mestbjudande, och

3:o det belopp, hvarunder egendom ej må å första auktion utlemmas, varder antingen med ledning af egendomens taxeringsvärde eller på annat lämpligt sätt bestämdt.

Sedan detta ärende blifvit af båda Kamrarne till Utskottet återförvisadt, får Utskottet, efter att hafva underkastat detsamma ytterligare behandling, nu framlägga nytt förslag i ämnet.

Under de öfverläggningar, som föregått Kamrarnes beslut om återremiss, hafva ej allenast de fleste talare, som i ämnet uppträdt, särskildt

Bih. till Riksd. Prot. 1875. 4 Saml. 1 Afd. 28 Häft.

yttrat sig i fråga om optionsrättens afskaffande, utan jemväl några af dem framhållit, att denna fråga borde, med hänsyn till för handen varande förhållanden, oförtöfvadt och utan sammanhang med öfriga ämnet rörande komma till afgörande. I likhet med sist omförmälde talare är jemväl Utskottet af den mening, att bestämmelserna rörande optionsrätten kunna och böra utan uppskof ändras, äfven om man af en eller annan anledning skulle finna sig ej kunna för närvarande vidtaga åtgärder till vinnande af ny lagstiftning i öfrigt rörande ifrågavarande arrenden. Då nemligen ett betydligt antal egendomar, eller, såsom en talare, Herr Thyselius, i Första Kammaren upplyst, ej mindre än 56 häradshöfdinge- och öfver 2,300 militiæ-boställen, dertill böra läggas de landtstats-boställen, som för närvarande af tjänstemän innehafvas, och sannolikt äfven omkring 400 nummer till hospitaler anslagna och under Seraphimer-ordensgillet förvaltning ställda, men till indragning under statsverket ifrågasatta fastigheter, hvarigenom summan uppgår till närmare 3,000 egendomar, komma att inom kort till statsverket indragas och för dess räkning utlegas, skulle, derest nuvarande bestämmelser om optionsrätt då kvarstode oförändrade och alltså blefve iakttagna, derigenom möjligheten att i afseende å dessa egendomar tillämpa andra grundsatser än dem, hvarpå ifrågavarande bestämmelser äro byggda, blifva till en alltför aflägsen framtid undanskjuten.

Hvad sjelfva frågan beträffar, hafva jemväl de fleste talare visat sig hylla den af Utskottet uttalade åsigt, att med optionsrätten, såsom den hos oss tillämpas, stora olägenheter äro förenade, och att den förty bör, i den mån sådant lagligen kan ega rum, npphöra. Att här ytterligare anföra några skäl för denna åsigt skulle efter Utskottets mening vara öfverflödigt, sedan ofvannämnde talare under öfverläggningarne inom Första Kammaren med exempel visat, att denna rätt jemte det sätt, hvarpå arrendenas maximibelopp blifvit bestämda, otvifvelaktigt tillskyndat staten en ej ringa förlust. Han har nemligen ådagalagt, att vid de till 242 stycken uppgående arrenden, som från början af år 1870 till slutet af sistlidne Februari månad medelats och vid hvilka optionsrätt egt rum, denna rätt blifvit i 206 fall begagnad; att vid auktioner å de öfriga 36 i nio fall bekommits maximibeloppet och i åtta fall derutöfver städja, vexlande mellan 50 och 2,000 kronor, och att alltså endast i nitton fall maximibeloppen ej erhållits, men att i afseende å dem anledningar ej saknats till det antagande, att en eller annan arrendator, med kännedom derom, att ingen skulle med honom konkurrera, underlätit att begagna optionsrätten och derigenom lyckats nedtvinga arrendet. Med kännedom om dessa förhållanden fann talaren ett upphäfvande af optionsrätten vara med hänsyn till statens fördel mycket ändamålsenligt.

Under sådana omständigheter och då ett nu fattadt beslut om optionsrättens upphäfvande naturligen ej kan i något hänseende verka till rubbning

af deras rätt, som för närvarande hafva en slik förmån genom gällande afhandlingar sig medgifven, utan desse måste, intilldess nya afhandlingar upprättas, oförkränkt vid deras en gång förvärfvade rättighet bibehållas, vill det synas Utskottet, som borde den föreslagna förändringen ej möta hinder, likasom det ock torde vara klart att, derest man finner sig böra i afseende å sådana egendomar, som för närvarande äro under optionsrätt upplåtna, för framtiden afskaffa denna rätt, man ej kan medgifva dess tillämpande i någon form å sådana, som hädanefter första gången skola utlegas. Ett sådant beslut stode ock i fullkomlig öfverensstämmelse med Riksdagens sistlidet år på grund af en Kongl. Maj:t proposition fattade beslut rörande de till statsverket indragna landtstatsboställen.

I afseende å öfriga ämnet rörande frågor vill af öfverläggningarne framgå, som skulle Kamrarnes återförvisningsbeslut vara föranledt af en önskan ej mindre att erhålla en vidlyftigare utredning af dem, hvori Utskottet sig yttrat, än äfven att få åtskilliga andra i sammanhang dermed pröfvade och afgjorda. I sistberörda hänseende har dels vigten af en förordning, hvorigenom allmänna bestämmelser för brukandet af kronans utarrenderade egendomar skulle föreskrifvas, blifvit framhållen, dels ock påpekats att, då antalet af de genom Kammarkollegii försorg utarrenderade egendomarne komme att, med anledning af ofvan omnämnda förhållanden, ökas från 897 till omkring 4,000, de dessa egendomar rörande mål ej kunna komma att, såsom nu vore fallet, handläggas af *en* ledamot inom verket, utan finge man vara betänkt på antingen en utvidgning af nämnda kollegium eller, hvilket törhända vore lämpligare, dessa ärendens skiljande derifrån och öfverlemnande till en särskild styrelse. Med anledning häraf har föreslagits, att Riksdagen skulle hos Kongl. Maj:t anhålla om en fullständig utredning af ämnet och framläggande af förslag till lagstiftning i detsamma.

Med anledning af hvad sålunda förekommit och på grund af hvad här ofvan är angående optionsrätten anfördt, hemställer Utskottet,

1:o) att Riksdagen måtte besluta:

a) att i afseende å sådana kronans egendomar, som hädanefter första gången för statsverkets räkning utarrenderas, hvarken någon optionsrätt må, derest den ej finnes vara genom särskildt aftal nuvarande innehafvare lagligen tillförsäkrad, ega rum, eller bestämmelse om framtida sådan meddelas; och

b) att ej heller vid förnyad utarrendering af kronans öfriga egendomar, någon bestämmelse om optionsrätt må i de nya arrendeafhandlingarne upptagas; och torde Riksdagen, derest förestående vinnmer bifall,

vid anmälan af detta beslut anhålla, det Kongl. Maj:t täcktes utfärda föreskrifter i berörda hänseenden; samt

- 2:o) att Riksdagen jemväl måtte uti skrifvelse anhålla, att Kongl. Maj:t behagade, efter föregående utredning, låta upprätta och för Riksdagen framlägga förslag till de förändrade bestämmelser med afseende på utarrendering och förvaltning af statens egendomar, som af förhållandena påkallas.

Stockholm den 20 April 1875.

På Utskottets vägnar:

ARVID FR:SON POSSE.